

ANONİM ŞİRKET GENEL KURUL KARARININ İPTALİNDE DAVA DİLEKÇESİNİN ISLAHI

AMENDMENT OF THE LAWSUIT PETITION IN THE ACTION FOR AVOIDANCE AGAINST THE JOINT-STOCK CORPORATION

Taner Emre YARDIMCI*

Makale Bilgi

Gönderilme: 12/03/2020
Kabul: 19/06/2020

Anahtar Kelimeler

Genel Kurul,
İptal Davası,
Dava Konusu,
Dava Sebebi,
Islah.

Article Info

Received: 12/03/2020
Accepted: 19/06/2020

Keywords

Shareholders' Meeting,
Contesting Action,
Subject-Matter of the
Action,
Cause of the Action,
Amendment of the
Petition.

Özet

Genel kurul tarafından verilmiş bir kararın kanuna ve esas sözleşmeye aykırı olduğu gerekçe gösterilerek iptaline karar verilmesi istenebilir. Genel kurul tarafından verilmiş bu şekildeki bir kararın hükümsüz olduğuna karar verilebilmesi için pay sahipleri, yönetim kurulu ve yönetim kurulu üyeleri tarafından iptal davası ikame edilebilir. Şirketin temsil edilmesi kural olarak yönetim kurulu tarafından gerçekleştirilir ve yönetim kurulunun dava açması hâlinde ise şirketi kayyımın temsil etmesi söz konusu olur. Bu dava, genel kurul kararının kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle açılır. İptal davasının kararın verilmesinden itibaren üç ay içinde açılması gerekir. İptal davasına yönelik dilekçe, davacı tarafından dava görülmekte iken genişletilmek ve/veya değiştirilmek istenebilecek iki temel unsura dayanmaktadır. Bunlardan birisi, hakkında hükümsüzlüğe karar verilmesi istenen genel kurul kararını ifade eden dava konusudur. Diğeri ise vakialardan ibaret olan davanın sebebini teşkil etmektedir. Davacının dava konusu ve/veya dava sebebi yönünden genişletme ve/veya değiştirme talebi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre ıslah kurumu ile gerçekleşmektedir.

Abstract

To be declared null and void of a resolution of the shareholders' meeting, an action for avoidance shall be instituted by the shareholders, management board and members of the management board. The corporation shall be represented in principal by the management board and where the management board is bringing the action, the corporation shall be represented by the trustee. The action brought on the ground that a resolution of the shareholders' meeting is against the law or articles of the Joint-Stock Corporation. The action must be brought within three months of the resolution having been adopted. The lawsuit petition of the action for avoidance based on two essential elements which may be expanded and/or altered by the claimant in the litigation process. One of these is the subject-matter of the action which indicates a resolution of the shareholders' meeting must be declared null and void. The other one constitutes the cause of the action consisting of facts. The request of the claimant for expansion and/or amendment of the subject-matter and/or cause of action shall be carried out by the amendment of petition under the Code of Turkish Civil Procedure.

I. GİRİŞ

Genel kurul kararları aleyhine iptal davası açıldıktan sonra davacı, bazı sebeplerden ötürü ıslaha başvurmak isteyebilir. Ne zaman ıslaha başvurulması gerektiği öncelikle bu davanın tabi olduğu yargılama usulüne ve ıslahı gerektiren taleplerin belirlenmesine bağlıdır. Öyle bazı talepler ileri sürülebilir ki, hiç gerek yokken davacının buna yönelik isteminin sadece ıslah yoluyla mümkün olabileceği düşünülebilir. Bu hususta isabetli bir sonuca varılabilmesi için hem iptal davasının hukuki mahiyeti hem de davacının isteminin özelliği doğru bir şekilde değerlendirilmelidir.

İptal davası açıldıktan sonra genel kurulun iptali istenmiş kararı yerine veya bunun yanında başka bir kararın iptali de talep edilebilir. Başka bir ihtimal ise genel kurul kararının sakatlığını haklı kılan sebep yerine veya bunun yanında başka bir sebebe dayanılmasıdır. Bütün bu hâllerde davacının isteği doğrultusunda yargılamaya devam edilebilmesi için ıslaha başvurulması ihtiyacı doğabilir. Bu hususta, iptal davasının konusu belirlenmeli ve genel kurul kararının iptalini haklı kılan sakatlığın dava dilekçesi yönünden nasıl bir unsur teşkil ettiği açıklığa kavuşturulmalıdır.

İşbu çalışmada dava dilekçesinde ıslah yoluyla gerçekleştirilecek genişletme ve değiştirme hâllerini dava konusu ve dava sebebi bakımından ele alacağız. Yine dava dilekçesinin unsurları arasında yer alan diğer unsurlar (*davanın tarafları, deliller vb.*) için ıslah yoluna başvurulamayacağını düşündüğümüzden bunlara ilişkin düzenlemeler yönünden bir değerlendirme yapmayacağız. Bu bağlamda, öncelikle iptal davasının genel özellikleri incelenecek ve ıslah başvurusunu gerektirmeyecek bazı hususlar üzerinde durulacaktır. Daha sonra dava konusu ve dava sebebi yönünden ıslah başvurusunun bu iptal davasında nasıl bir sonuç meydana getireceği ele alınacaktır. Son olarak, hakkında ıslah başvurusuyla genişletme ve değiştirme gerçekleşmiş bir iptal davası reddedildikten sonra yine aynı konuda ve/veya sebebe istinaden dava açılmasının mümkün olup olmadığı değerlendirilecektir.

II. GENEL KURUL KARARININ İPTALİ DAVASININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Anonim şirketlerde genel kurul kararının iptali davasında sıfatın¹ kime ait olduğu, TTK (Türk Ticaret Kanunu) m.446'da öngörülmüş olup; bu davanın genellikle yönetim kurulu veya kayyım tarafından temsil edilecek olan anonim şirket aleyhine ikamesi şarttır². Genel kurul kararının sakat görülmesini haklı kılan vakıa bütünü ve buna dair delilleri davacı ileri sürmüş olmalıdır. Gerek dava malzemesinin hangi ana kadar toplanacağı gerekse iptal davasının hukuki niteliğine göre iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı (*genişletme ve değiştirme yasağı*)³ ele alınmalı ve hangi hâllerde ıslaha başvurusunun gerekeceği belirlenmelidir. Dava dilekçesinin ıslah edilmesi hakkı da şüphesiz ki bu davayı açabilenlere aittir⁴.

A. Genel Kurul Kararının İptali Davasında Uygulanan Yargılama Usulü

İptal davasında TTK m.1521 hükmü gereğince basit yargılama usulünün uygulanması esastır. Basit yargılama usulünün uygulanması sebebiyle, genişletme ve değiştirme yasağı taraflar için sırasıyla dava ve cevap dilekçesinin verilmesiyle başlar. Bununla birlikte, basit yargılama usulünün uygulanabileceğine dair hükmün lafzı bağlamında davacı tarafta kimin yer aldığına göre farklı bir yargılama usulü uygulanmasının gerektiği söylenebilir. “*Şirket davalarında yargılama usulü*” başlıklı TTK m.1521 hükmü şu şekildedir: “*Ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurları ya da denetçilerine karşı açılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır.*”.

Genel kurul kararları aleyhine iptal davası açma imkânı kanunda öngörülen şartlar altında belirli kişi ve organlara tanınmıştır. TTK m.445 ve 446 gereğince, pay sahipleri, yönetim kurulu

¹ İptal davası açabileceği kabul edilenler dışında kalan bir kişi tarafından bu davanın açılması hâlinde, dava usulden değil esastan reddedilmelidir, bkz. MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 6.

² KIRCA, İsmail, Anonim Şirketler Hukuku (Kırca, Şehirli-Çelik, Manavgat), Cilt 2/2, 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017, s.211, 212.

³ İddia ve savunmayı genişletme ve değiştirme yasağı, çalışmamızda “*genişletme ve değiştirme yasağı*” olarak ifade edilecektir.

⁴ İptal davasının ıslah edilmesinde menfaati olsa dahi fer’î müdahil tarafından ıslaha başvurulamaz (PEKCANITEZ, Hakan: Medenî Usul Hukukunda Fer’î Müdahale, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1992, s.148; YILMAZ, Ejder: Medenî Yargılama Hukukunda Islah (6100 sayılı HMK’na göre Değiştirilmiş), 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s.89).

ve yönetim kurulu üyeleri tarafından iptal davası açılabilir. Davalı tarafın şirket olduğu dikkate alındığında, yönetim kurulu veya pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri tarafından açılan iptal davaları, hükmün lafzına göre TTK m.1521'in kapsamına girmemektedir. Öğretide madde başlığının da dikkate alınması ve davanın kim tarafından açıldığına göre yargılama usulünün değişmemesi gerektiği dikkate alınarak basit yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmiştir⁵. Buna ek olarak, TTK m.1521'in yürürlüğünden önce bu hususu düzenleyen “*Şirket davalarında muhakeme usulü*” başlıklı TTK m.1460 çerçevesinde farklı yargılama usulleri uygulanması sebebiyle iptal davalarının birleştirilememesi de bu görüşe dayanak gösterilmiştir⁶. Aksi yöndeki görüş ise yargılama usulünün Anayasa m.142 gereğince kanunla belirlenebileceğini dikkate almakta ve bu davada yazılı yargılama usulünün de uygulanabileceğini kabul etmektedir. Yine bu görüşe göre, farklı davacılar tarafından açılan iptal davaları birleştirilirse, hepsine yazılı yargılama usulü uygulanmalıdır⁷.

Hakikaten davanın kim tarafından açıldığına göre iptal davasına farklı bir yargılama usulünün uygulanmasının makul bir sebebi yoktur⁸. Buna rağmen tabii hâkim ilkesi bağlamında son görüşün daha isabetli olduğunu belirtmeliyiz. Bir dava veya işin hangi yargılama usulüne tabi olduğu kanunla düzenlenebilir ki, TTK m.1521'de basit yargılama usulünün uygulanmasını gerektiren dava ve işler hakkında tereddüt uyandırmayacak şekilde bir ifade kullanılması gerekirdi. Öte yandan, davaların birleştirilmesi için aynı yargılama usulüne tabi olmaları şeklinde bir şart da HMK (Hukuk Muhakemeleri Kanunu) m.166 bağlamında aranmamaktadır⁹. Ayrıca, davaların birleştirilmesinin bir sonucu olarak hepsine aynı yargılama usulünün uygulanması da mümkün değildir. Yargılama usulünün kanunla belirlenmesi ilkesi gereğince, davalar birleştirildiği durumda dahi her bir dava tabi olduğu yargılama usulüne göre görülmelidir.

Yazılı yargılama usulü uygulandığı takdirde ise davacı ve davalı için genişletme ve değiştirme yasağı sırasıyla cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçelerinin verilmesiyle başlayacaktır. Ön inceleme duruşmasına taraflardan birisi gelmediği takdirde ise gelen tarafın yine yasağa tabi olmaksızın iddia ve savunmasını genişletebileceği ve değiştirebileceği kabul edilmiştir (HMK m.141/1, 2. cümle). Her iki yargılama usulünde de genişletme ve değiştirme yasağının başladığı andan itibaren dava dilekçesinde gösterilmemiş bir talep ileri sürülemez ve yeni bir dava sebebine dayanılmayacaktır. Buna göre, genel kurul kararının iptali davasında genişletme ve değiştirme yasağının başladığı andan itibaren, iptali istenenden başka bir kararın dava konusu edilmesi ve/veya genel kurul kararı hakkında başka bir sakatlık sebebinin gündeme getirilmesi, ancak ıslahla veya karşı tarafın açık muvafakatiyle mümkün olabilir.

B. Mahkemeden İstenen Hukuki Korumaya Göre Genel Kurul Kararının İptali Davasının Hukuki Niteliği

Anonim şirket genel kurulu kararının verilmesindeki sakatlıklar öyle ağır olabilir ki, genel kurul kararının yok hükmünde veya kesin hükümsüz görülmesi gerekebilir. Yokluk hâlinde kurucu unsurlardaki noksanlık sebebiyle şeklen de olsa bir genel kurul karardan bahsetme olanağı yoktur¹⁰. Buna karşın, kurucu unsurları tamam olmakla birlikte, özellikle TTK m.446'ya aykırılık veya bu mahiyetteki bir sebeple genel kurul kararının kesin hükümsüzlüğü söz konusu olabilir. Esasen yokluk ve kesin hükümsüzlük ayrımının pek de önemi yoktur. Ancak, kesin hükümsüzlükte tahvilin mümkün olması, kesin hükümsüzlüğün dürüstlük kuralına aykırı olarak ileri sürülememesi gibi hususlarda farklılıklar vardır¹¹. Genel kurul kararı itibarıyla yokluk veya kesin hükümsüzlük hâllerinde kararın hükümsüzlüğüne yönelik açılacak dava tespit davası mahiyetindedir¹².

Hukuken mevcut ve fakat sakat doğmuş bir işlem hakkında ise iptal edilebilirlik yaptırımı uygulanır¹³. İşlemin iptal edilmesi için bu yenilik doğurucu hakkın kullanılması yeterlidir. Bazı

⁵ MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s.249.

⁶ DOMANIÇ, Hayri: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTK. Şerhi II), Temel Yayınları, İstanbul 1988, s.898.

⁷ TÜRK, Mehmet Cemil: Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.227.

⁸ KIRCA, s.235.

⁹ ÖZEKES, Pekcanitez Usûl Medenî Usul Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017, s.1437.

¹⁰ PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt II, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.1012, 1013 (kn. 4).

¹¹ OĞUZMAN, Kemal/BARLAS, Nami: Medenî Hukuk (Giriş, Kaynaklar ve Temel Kavramlar), 24. Baskı, Vedat Yayınevi, İstanbul 2018, s.226 (kn. 755, 756), s.280 (kn. 889 vd.).

¹² MOROĞLU, s.127, 128 ve 147; PULAŞLI, s.1014 (kn. 6), 1016 (kn. 10), 1032 (kn. 41), 1056 (kn. 55).

¹³ OĞUZMAN/BARLAS, s.230-233 (kn. 761-766).

yenilik doğurucu hakların kullanılması ise dava yoluyla mümkün olabilir¹⁴. Anonim şirketlerde genel kurul kararlarının iptaline yönelik açılan dava da bu niteliktedir. Buna göre, genel kurul kararının kanuna veya esas sözleşmeye aykırı¹⁵ olması sebebiyle açılan iptal davası, hukuken mevcut olup; sakat doğmuş bu karara daırdır¹⁶. İptal davasıyla genel kurul kararının geçmişe etkili olacak şekilde sona erdirilmesi talep edildiğinden bu davanın inşâi bir dava olduğu hususunda tereddüt yoktur¹⁷.

C. Genel Kurul Kararının İptali Davasında Genişletme ve Değiştirme Yasağı Kapsamına Girmeyen İstemler

İptal davasında davacının istemleri, genişletme ve değiştirme yasağına girmemesi kaydıyla ıslaha gerek olmaksızın gerçekleştirilebilir. Bu hususta istemin mahiyetinin anlaşılmasına ihtiyaç vardır.

1. İptal Davasında Talep Sonucu Yönünden Hukuki Nitelendirmenin Değiştirilmesi

Uygulamada iptal davası dilekçesinde aralarında bir terdit ilişkisi kurularak kesin hükümsüzlük ve iptal edilebilirlik talebinde bulunmaktadır. Şöyle ki, asli talep kararın kesin hükümsüzlüğünün tespiti; ferî talep ise kararın iptaline karar verilmesidir. Alman hukukunda da bir dönem uygulama bu yönde olup sonradan terk edilmiştir¹⁸. Türk hukukunda da bu şekilde terditli talepte bulunulması uygun görülmemektedir¹⁹. Gerçekten, terdit ilişkisi kurulmasına lüzum yokken bu şekilde dava açılması pek de isabetli değildir.

Kesin hükümsüzlük ve iptal edilebilirlik hâllerinde her ne kadar mahkemeden istenen hukuki korumanın şekli farklı da olsa, bunların aynı amaca yönelik oldukları gözetilmelidir. Her iki hâlde de davanın kabulünde herkes için hüküm ve sonuç doğurma söz konusudur²⁰. Buna ilaveten, genel kurul kararı iptal edilmekle geçmişe etkili olacak şekilde geçersiz kılınmakta iken; kesin hükümsüzlüğün tespitinde kararın alındığı tarihten beri geçersiz olduğu saptanmaktadır²¹. Yargıtay da iptal davasında kesin hükümsüzlüğünü gerektiren bir husus tespit edilirse bu hususa göre karar verilebileceğini kabul etmiştir²². Kaldı ki, kesin hükümsüzlük itiraz mahiyetinde olup; dosyadan anlaşılması hâlinde resen dikkate alınmalıdır²³. Yani iptal davasında kesin hükümsüzlüğü gerektiren bir durum tespit edilirse, hukuki nitelendirmeyi hâkim yapmalı ve tespit hükmü verebilmelidir²⁴. O hâlde, iptal davasında kesin hükümsüzlüğün tespitini talep etmek, genişletme ve değiştirme yasağı kapsamına girmeyecektir. Zaten mahkemeden istenen hukuki koruma şekli, dava konusu kapsamında görülmemelidir²⁵. Bu bağlamda, iptal davasına dayanak teşkil eden sakatlık sebebi (*davanın sebebi*) değiştirilmediği sürece²⁶, kesin hükümsüzlüğün tespitini talep etmek, dava değişikliği anlamına gelmez.

Kesin hükümsüzlüğün tespiti istenmişken sonradan iptale karar verilmesi istenirse de aynı şeyi söylemek mümkündür²⁷. Aslında mahkemeden istenen hukuki korumaya göre dava türünün değiştirilmesi (*tespit davasında edaya hüküm kurulmasının istenmesi*), talep sonucunda değişiklik

¹⁴ Bu hususta bkz. ÖNEN, Ergun: İnşâi Dâva (İnşâi Hak-İnşâi Dâva-İnşâi Hüküm-İnşâi Tesir), Olgaç Matbaası, Ankara 1981, s.50-54.

¹⁵ Çalışmamızda genel kurul kararının kanuna aykırılığının içinde dürüstlük kuralını da belirttiğimiz dikkate alınmalıdır.

¹⁶ PULAŞLI, s.1015 (kn. 9).

¹⁷ ÖNEN, s.116; MOROĞLU, s.205; MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 14; KIRCA, s.174, 254.

¹⁸ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 22.

¹⁹ MOROĞLU, s.152, 153; MUŞUL, Timuçin: Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s.129, 130.

²⁰ MOROĞLU, s.152; SCHWAB, Martin: Das Prozeßrecht gesellschaftsinterner Streitigkeiten, Mohr Siebeck Verlag, Tübingen 2005, s.272; MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 21; KIRCA, s.255.

²¹ MOROĞLU, s.153, 154; SCHWAB, s.270, 271; KIRCA, s.272.

²² Yargıtay HGK E. 2013/11-1048, K. 2014/430, T. 02.04.2014 (Karar için bkz. TOPALOĞLU, Mustafa: “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü Davalarında Islah”, Terazi Hukuk Dergisi, 14(151), 2019, s.647, 648); Yargıtay 11. HD, E. 2013/13716, K. 2014/15737, T. 16.04.2014 (Karar için bkz. PULAŞLI, s.1084, 1085).

²³ PULAŞLI, s.1017 (kn. 10); TOPALOĞLU, s.647.

²⁴ PULAŞLI, s.1016 (kn. 9); KIRCA, s.276.

²⁵ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 18.

²⁶ Vakıa bütününde değişiklik yapılmamışsa başka bir hukuki sebebe dayanılması genişletme ve değiştirme yasağı kapsamına girmez (BİLGE, Necip/ÖNEN, Ergun: Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara 1978, s.468, 469).

²⁷ SCHMIDT in Großkomm AktG, § 246 kn. 61; SCHWAB, s.271; MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 23; TOPALOĞLU, s.650.

gerektirmektedir²⁸. Fakat genel kurul kararının iptaline yönelik davada bu kararın kesin hükümsüzlüğünün tespiti istenmesi, talep sonucunda değişiklik olarak görülemez. Hatta her iki hâlde de davanın kabulüne yönelik kararlar birbirinden farklı sonuçlar doğurmamaktadır. Şu hâlde, bahsettiğimiz yöndeki değişiklikler ıslaha gerek kalmaksızın gerçekleşebilmelidir. Aksi yöndeki görüşe göre ise genel kurul kararının kesin hükümsüzlüğünün tespiti istenmiş iken iptaline karar verilmesini yönündeki istem için ıslaha başvurulmalıdır²⁹.

2. Talep Sonucu ve İptal Sebebi Yönünden Yazı ve Hesap Hatasının Düzeltilmesi

Yazı ve hesap hatası söz konusuysa bunun giderilmesine HMK m.183'te açıkça imkân tanınmıştır. İslahın ikincil olma niteliği gözetilerek bu gibi durumlarda ıslaha başvurulamayacağı kabul edilmelidir³⁰. Yazı ve hesap hatası olarak nitelendirilen hususun HMK m.183'ün kapsamına girmesi için açık olması şarttır. Açık olmayan hatada ıslaha başvurulmadığı sürece tarafın yeni talebine cevaz verilemez³¹. Ancak tereddüt hâlinde hak kaybının yaşanmaması amacıyla HMK m.183'ün uygulanabileceğinin kabulü daha isabetlidir³².

Genel kurul kararının iptalinde HMK m.183'ün kapsamına girebilecek yazı ve hesap hataları özellikle iptali istenen kararın belirtilmesi itibariyle söz konusu olabilir. Aynı genel kurul toplantısında alınmış bir dizi karar varsa, bunlardan hangisinin veya hangilerinin iptalinin istendiği hatalı bir şekilde (*kararın madde numarası yanlış yazıldığı için*) belirtilmiş olabilir. İptal davasında hüküm verilmeden önce bu durumu fark eden taraf, lüzumlu değişikliği yapabilmelidir. Yine genel kurul kararının alındığı tarihin yanlış yazılmış olması da düzeltilebilir bir hata olarak görülmelidir.

3. İptal Davasında Talep Sonucunun Daraltılması veya İptali İstenen Kararlardan Biri veya Birkaçı Hakkında Karar Verilmemesinin Talep Edilmesi

Genel kurul kararının iptali davasında talep sonucu bakımından ıslaha gidilemeyecek iki ihtimalden bahsedilebilir. Birincisi, iptali istenen kararın tamamının değil de bir kısmının iptalinin talep edilmesidir. İkincisi ise birden fazla kararın iptali istenmiş iken bunlardan biri veya birkaçı hakkında karar verilmemesi yönündeki istemdir.

a. Genel Kurulun Tamamen İptali İstenmiş Bir Kararının Kısmen İptalini Talep

Genel kurul kararlarının kısmen iptalinin de istenebileceği kabul edilmektedir. Verilmiş kararın kısmen iptal edilmeye elverişli olması bunun için yeterlidir³³. Tamamen iptali istenen kararın kısmen iptalinin talep edilmesi, talep sonucunun daraltılması mahiyetindedir. Aslında talep sonucunun daraltılması, dava değiştirilmesi olarak görülmez ve bu yüzden ıslaha başvurulamaz³⁴. Daraltma neticesinde hakkında karar verilemeyecek kısım bakımından davadan kısmen feragat edildiğinin mi yoksa davanın kısmen geri alındığının mı kabul edileceği bağlamında farklı görüşler³⁵ ileri sürülmektedir. Özellikle karşı tarafın bu daraltmaya açıkça muvafakat gösterip göstermediği üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Bir görüşe göre ise davacı talebini tasarruf ilkesi gereğince hiçbir sınırlama olmaksızın azaltabilir³⁶.

Karşı taraf muvafakat göstermese dahi talep sonucunu daraltırken davadan kısmen feragat edildiği takdirde, feragatin tek taraflı gerçekleştirilebilmesi³⁷ sebebiyle, bunun doğrudan sonuç

²⁸ MERİÇ, Nedim: Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s.131,132; YILMAZ, s.329, 330; ASLAN, Kudret: Medenî Usul Hukukunda Davanın Geri Alınması, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s.495, 514.

²⁹ TOPALOĞLU, s.649-651.

³⁰ ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1517.

³¹ YILMAZ, s.57.

³² YILMAZ, s.58.

³³ MOROĞLU, s.203, 204; SCHMIDT in Großkomm AktG, § 246 kn. 57.

³⁴ YILMAZ, s.321 vd.; KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, CİLT IV, 6. Baskı, Demir Demir Yayıncılık, Ankara 2001, s.4048 vd.; ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1514; BUDAK, Ali Cem/KARAASLAN, Varol: Medenî Usul Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.197 (kn. 19); ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder, TAŞPINAR-AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel: Medenî Usul Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s.527; BULUT, Uğur: "Islah Yoluyla Talep Sonucunun Daraltıl(ama)ması", İzmir Barosu Dergisi, 2018, Yıl 83, Sayı 2, s.30.

³⁵ ÜSTÜNDAĞ, Saim: İddia ve Müdafanın Değiştirilmesi Yasağı, Cezaevi Matbaası, İstanbul 1967, s.159; KURU, Cilt IV, S.4049; MERİÇ, s.135, 136; YILMAZ, s.328; KARSLI, Abdurrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, Alternatif Yayınevi, İstanbul 2014, s.613; TUTUMLU, Mehmet Akif: Medeni Usul Hukukunda Islah (Kuram ve Uygulama Işığında), 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s.335.

³⁶ ERCAN-ÖZLER, Meltem: Medeni Usul Hukukunda Dava Konusu, On İki Levha Yayınevi, İstanbul 2019, 456.

³⁷ AKYOL-ASLAN, Leyla: Medenî Usul Hukukunda Davadan Feragat, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s.127-129.

doğuracağından hiç şüphe edilmemelidir. Asıl tartışma davanın kısmen geri alınmasının istenmesi ve karşı tarafın buna açıkça rıza göstermemesi noktasında toplanabilir ve ıslahla bunun gerçekleşmesinin mümkün olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. İslah yoluyla davanın geri alınabileceği yönündeki görüş bağlamında talep sonucunu daraltmak isteyen tarafın davayı kısmen geri alabileceği belirtilmektedir³⁸. Talep sonucu yönünden meydana gelecek daralmanın miktar veya muhteva itibarıyla olması şeklinde ayırım yaparak MERİÇ, niceliksel azalmada ıslah aracılığıyla kısmen geri alınmanın mümkün olduğunu kabul etmektedir³⁹. ASLAN ise ıslah yoluyla davanın kısmen geri alınamayacağını savunmakta ve karşı tarafın rıza göstermesi şartının bu şekilde bertaraf edilmesini uygun bulmamaktadır⁴⁰. Son olarak, BULUT'a göre ıslah başvurusuyla dahi talep sonucu daraltılamaz ve davanın açıldığı tarihteki talebe göre karar verilmelidir⁴¹.

Kanaatimizce de karşı taraf rıza göstermemişse ıslah, davanın kısmen geri alınmasını sağlayamaz. Böylece, ıslah kurumunu sadece genişletme ve değiştirme hâllerine hasretme anlayışına uygun bir sonuca varılabilir. Şu var ki, talep sonucunun daraltılmak istenen kısmı itibarıyla HMK m.150/1 ve 2'nin de uygulanabileceği kabul edilmelidir. Karşı taraf da azaltılmak istenen kısım itibarıyla devam etmek istemezse, kısmen işleminden kaldırılma mümkün olabilir. Tarafların iradesine göre davanın tamamen işleminden kaldırılmasına cevaz veriliyorsa, bu şekilde kısmen işleminden kaldırmadan bahsedilebilmelidir. Öte yandan, eğer karşı taraf duruşmaya gelmezse davacı, daraltmak istediği kısım itibarıyla davaya devam etmeyebilir ve dosyanın kısmen işleminden kaldırılmasını isteyebilir. Şartlar oluşursa davanın takip edilmeyen kısmı yönünden davanın açılmamış sayılması sonucu doğabilir.

Genel kurul kararının tamamen iptali istenirken bunu kısmen iptal hâline getirmek talep sonucunda bir azaltma olarak görülmelidir. Yukarıdaki görüşler çerçevesinde davacının iradesinin kısmen feragat mi veya kısmen geri alma mı veyahut dosyanın kısmen işleminden kaldırılması mı olduğu tespit edilmelidir. Son iki ihtimalde ise şartları farklı da olsa⁴² davalı, bunlara imkân verecek bir irade göstermiş olmalıdır. İslah çatısı altında bu işlemleri gerçekleştirme yönündeki beyan ise ıslaha başvurulmasına lüzum olmadığı için doğru bir şekilde ele alınmalıdır. Dolayısıyla, ıslaha gerek olmadığı için yine de ıslah yoluyla daraltma talebinde bulunulmuşsa, ıslah hakkı kullanılmamış sayılmalıdır⁴³.

Kısmen iptali talep edilmiş genel kurul kararının tamamen iptalini istemek ise ıslaha başvurulmasına bağlıdır. Bu hâlde, ıslaha başvurulduğu takdirde HMK m.181 anlamında kısmen ıslah yapıldığı kabul edilmelidir. Nitekim önceki davanın devamı niteliğinde olan ve eski talebe ek yapılan hâllerde kısmi ıslah söz konusu olur⁴⁴. Öte yandan, ilk talebe göre farklı bir talep ileri sürülüyorsa dava yığılması meydana gelmediği⁴⁵ gözetildiğinde, kısmen iptali istenen genel kurul kararının tamamen iptali istendiğinde de dava yığılmasından söz edilemez.

b. Genel Kurulun İptali İstenmiş Kararlarından Biri veya Birkaçı Hakkında Karar Verilmemesine Yönelik İstem

İptal davasının birden fazla genel kurul kararı aleyhine açılması mümkündür. Böyle bir durumda, öncelikle HMK m.110 anlamında dava yığılmasından bahsedilip bahsedilemeyeceği belirlenmelidir. Dava yığılmasında birden fazla asli ve bağımsız talep ileri sürülmektedir. Pek tabii ki, dava sebebindeki fazlalık bu kapsama girmez⁴⁶. O hâlde, iptal davasını haklı kılan farklı mahiyetteki birden fazla sakatlık olsa dahi dava yığılmasından söz edilemez. Buna karşın, birden

³⁸ KURU, Cilt IV, s.4049-4051; KARSLI, s.613.

³⁹ MERİÇ'e göre, niteliksel bir değişiklik yapılmak (*eda davası-tespit davası*) istenmesi, davanın değiştirilmesi mahiyetindedir. Buna karşın, talep sonucu azaltılarak davanın kısmen geri alınmasına karşı taraf rıza göstermemişse, ıslah yoluyla bunun gerçekleşmesi mümkündür (MERİÇ, s.130, 135, 136).

⁴⁰ ASLAN, s.512, 513.

⁴¹ BULUT, (2018), s.35, 36.

⁴² PAMUKÇU, Bengü: Medenî Yargılama Hukukunda Dosyanın İşlemden Kaldırılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s.91-98.

⁴³ ALANGOYA, H. Yavuz: Medenî Usul Hukuku Esasları, 2. Baskı, Nemaş Yayınevi, İstanbul 2001, s.269; ASLAN, s.511.

⁴⁴ PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s.628.

⁴⁵ BULUT, Uğur: Medenî Usûl Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi), Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.45-47.

⁴⁶ BULUT, s.36; ERCAN-ÖZLER, s.354, 355.

fazla kararın iptali istendiği takdirde, aynı veya benzer sakatlıklara veyahut farklı sakatlıklara dayanılmış olsun iptal davasında birbirinden farklı talepler ileri sürülmüş olur. Bu kararların iptalinin birlikte istenmiş olması ise onları aynı talep hâline getirmez⁴⁷. Kaldı ki, farklı tarihlerde alınan ve haklarında farklı sakatlıklar olan genel kurul kararlarının birlikte dava edilmesinde dahi durum bu yöndedir. Nitekim HMK m.110'un uygulanması için taleplerin birbiriyle bağlantılı olması şartı aranmaz. Son olarak, genel kurul kararların bazılarının iptal edilebilir (*inşai dava*); bazılarının ise kesin hükümsüz olmasının (*tespit davası*) da bir önemi yoktur. Çünkü dava yığılmasında taleplerin aynı dava türüne yönelik olması şartı aranmaz⁴⁸. Sonuç olarak, iptal davasında hakkında karar verilmesi istenen genel kurul kararı sayısınca dava açıldığının kabulü gerekir⁴⁹.

Dava yığılması hâlinde istem sonuçlarından birisi veya birkaçı hakkında karar verilmemesi yönündeki talep, genişletme ve değiştirme yasağının kapsamında değildir⁵⁰. Dolayısıyla, bu mahiyetteki bir talep için ıslaha başvurulması düşünülemez⁵¹. Şöyle ki, davacının bu yöndeki talebinin davadan feragat, davanın geri alınması veya dava dosyasının işlemde kaldırılması bakımından değerlendirilmesi isabetli olacaktır. Öncelikle, HMK m.31 uyarınca davacının iradesi anlaşılmalıdır. Davadan feragat etme niyeti anlaşılabilirse, ilgili genel kurul kararının iptaline karar verilemez. Davanın geri alınmasında ise karşı tarafın açık rıza göstermesi beklenmelidir⁵² ki, böyle bir muvafakat varsa buna konu olan genel kurul kararı mahkeme tarafından iptal edilmemelidir. İşlemden kaldırma için ise karşı tarafın da bunu kabul etmesi (HMK m.150/1) veya duruşmaya gelmemesi (HMK m.150/2) yeterli olabilir. Doğaldır ki, bütün bu hâllerde sadece hakkında işlem yapılan asli talep (*artık hakkında karar verilmesi istenmeyen genel kurul kararı*) itibarıyla bir sonuç meydana gelir.

III. İPTALİ DAVASINDA ISLAHA BAŞVURULMASINI GEREKTİREN TALEPLER

İptal davasında talep sonucu ve/veya dava sebebine yönelik değişiklik karşı tarafın muvafakatiyle mümkün olabilir. Anonim şirketi temsil edecek organ veya kişinin buna rıza göstermesinin mümkün olup olmadığı belirlenmelidir. HMK m.141/1'e göre rıza gösterilmemiş ise ıslaha başvurulabilir ki, ıslah başvurusuna göre davaya devam edilmesi yoluna gidilmelidir.

A. Karşı Tarafın Açık Muvafakatinin Bulunmaması

İptal davasının davalısı şirket tüzel kişiliği olup esasen yönetim kurulu tarafından temsil edilir. Bazı istisnai hâllerde ise temsil kayyım veya başka bir birim tarafından gerçekleştirilebilir⁵³. Tasarruf ilkesinin uygulandığı iptal davasında taraf usul işlemlerine geniş ölçüde cevaz verilebilir. Lakin bu davanın kabulü mümkün görüldüğünde iptal davasında şirket temsil edecek yönetim kurulunun genel kurul kararlarını hükümsüz hâle getirme olanağına sahip olacağı hususundan kaygı duyulmaktadır⁵⁴. Alman hukukunda bu hâlde dahi hâkim görüş, iptal davasının kabul edilebileceği yönündedir⁵⁵. Türk hukukunda da iptal davasında HMK m.308'e göre kabulün mümkün olduğu belirtilmektedir⁵⁶.

İptal davasında genişletme ve değiştirme yönündeki talebe açıkça muvafakat gösterilmesinde ise yukarıda belirtilen kaygıdan bahsetmek güçtür. Talep sonucu veya dava sebebi yönünden genişletme ve değiştirme söz konusu olsa dahi, hâkimin iptale hüküm kurup kurmayacağı doğrudan belirlenmemektedir. Öyleyse genel kurul kararlarının iptalinde anonim şirket temsil eden organ veya kişinin HMK m.141/2'ye göre açıkça muvafakat gösterebileceği sonucuna varılabilir.

⁴⁷ Şirketin birden fazla kararı aleyhine açılan dava, tipik bir dava yığılması örneği olarak gösterilmektedir (BULUT, s.36; ROSENBERG, Leo/SCHWAB, Karl Heinz/GOTTWALD, Peter: Zivilprozessrecht, 18. Aufl., C. H. Beck Verlag, München 2018, s.582 (kn. 2)).

⁴⁸ PEKCANITEZ, Pekcanitez Usûl, s.1093, 1094; BULUT, s.47-51; ERCAN-ÖZLER, s.353.

⁴⁹ Birden fazla kararın iptali davasının reddedilmesi hâlinde her bir talep için ayrı ayrı yargılama giderlerine hükmedileceğine karar verilmiştir, bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/5149, K. 2017/7619, T. 26.12.2017 (KİBB Erişim: 10.12.2019). Bu da göstermektedir ki, birden fazla kararın iptali istenirse objektif dava yığılması meydana gelmektedir.

⁵⁰ ÜSTÜNDAĞ, s.157.

⁵¹ YILMAZ, s.327, 328; MERİÇ, s.139, 140; ASLAN, s.516; BULUT, s.363-366.

⁵² MERİÇ, s.139, 140; YILMAZ, s.328; ASLAN, s.516.

⁵³ Bu hususta bkz. KIRCA, s.211-213.

⁵⁴ SCHMIDT in Großkomm AktG, § 246 kn. 78.

⁵⁵ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 29.

⁵⁶ KIRCA, s.253.

B. Genel Kurul Kararının İptali Davasında Talep Sonucu Yönünden Genişletme ve Değişirme

İptali istenen genel kurul kararı veya kararları yönünden bir değişiklik yapılmak istenebilir veya dava açılırken iptali istenmemiş bir karar hakkında da karar verilmesi talep edilebilir. İslah yoluyla bu şekilde talepte bulunulması değerlendirilmeden önce genel kurul kararının iptali başvurusunda dava konusunun ne olduğu belirlenmelidir.

1. Hangi Karar Hakkında İptal Davası Açıldığıının Dava Dilekçesinde Belirtilmesi

İptal davasında genel kurulun hangi kararının iptalinin istendiği ve bunun hangi hayat olayından ileri geldiği önem arz eden iki unsurdur. Dava konusunun iptali istenen karardan ibaret mi görüleceği yoksa buna ek olarak iptali haklı gösteren sakatlığın da mı dikkate alınması gerektiği tartışmalı bir konudur. Öğretide iki teori çerçevesinde farklı görüşler ileri sürülmektedir.

a. Tek Unsurlu Teoriye Göre İptal Davasının Konusu

Tek unsurlu teoriye göre bir davanın konusu mahkemeye yöneltilen talebe göre belirlenir. Bu talebe göre hüküm verilmesini haklı kılan hayat olayının belirtilmesi ise dava konusunun anlaşılması için asli bir unsur değildir⁵⁷. Tek unsurlu teoriye göre genel kurul kararının iptaline yönelik açılan davada, hangi karar hakkında iptale karar verilmesi istendiğinin belirtilmesi yeterlidir. Ayrıca bu kararın sakat olduğunu gösteren hayat olayının belirtilmiş olmasına ihtiyaç yoktur. Alman hukukunda azınlıkta kalan görüşe göre, genel kurul kararlarının iptalinde tek unsurlu teoriye başvurulmalıdır. Tek unsurlu teori tercih edildiği takdirde, açtığı iptal davası reddedilen pay sahibi, farklı bir hayat olayına dayansa dahi aynı karar aleyhine yeniden dava açamayacaktır⁵⁸. Zira inşâî davalarda gerek esastan ret gerekse esastan kabul kararları için durum bu yöndedir. İptali davasında ise bir pay sahibinin aynı karar aleyhine yine dava açmasının önüne geçebilmek için hükmün konusu da dâhil olmak üzere tek unsurlu teoriye başvurulmalıdır⁵⁹.

Alman Federal Mahkemesi'nin eleştirilen bir kararında tek unsurlu teorinin uygulanabileceği kabul edilmiştir. Şöyle ki, istinaf aşamasında yeni bir kesin hükümsüzlük veya iptal edilebilirlik sebebinin ileri sürülmesinin dava değiştirilmesi olarak görülmesi uygun bulunmamıştır. Karara göre, dava edilen genel kurul kararı için farklı bir sebebe dayanılsa dahi dava konusu değişmemiş olur. Böylece, genel kurul kararının hükümsüzlüğünü haklı kılan farklı sebeplere dayanarak aynı karar aleyhine başka davalar açılmayacaktır. Aynı şeyi iptal edilebilirlik için de söylemek mümkün olmakla birlikte, kısa hak düşürücü sürenin öngörülmesi sebebiyle pratikte bu hususun bir önemi yoktur⁶⁰.

Federal Mahkemenin görüşüne şu şekilde bir eleştiri getirilmektedir: İptal edilebilirlik veya kesin hükümsüzlüğü yönünden açılan bir davanın konusu, bu kararın verilmesine dayanak teşkil eden bütün hayat olayını kapsayacaktır. Dava açıldıktan sonra yeni iptal sebeplerinin getirilmesi mümkün olabileceği gibi, davanın reddine karar verildiği takdirde farklı bir sebebe dayanılsa dahi genel kurulun aynı kararı aleyhine yeniden dava açılmayacaktır. Sonuç olarak, davanın kabulünü haklı kılan sebebin belirtilmesine lüzum kalmayacağı gibi, bu şekilde açılan davalar bir hukuki kontrol davası niteliğine bürünecektir⁶¹.

b. Çift Unsurlu Teoriye Göre İptal Davasının Konusu

Çift unsurlu teoride dava konusu belirlenirken talep sonucuna ve buna dayanak olan hayat olayına bakılmalıdır. Talebin yanı sıra bu talebi haklı kılan vakıa bütünü de önemlidir. Her iki unsur birlikte dava konusunu teşkil etmektedir⁶². Bunlardan herhangi birinin değişmesi dava konusunun da değişmesi anlamına gelir. Alman hukukuna egemen görüş, genel kurul kararlarının iptaline veya hükümsüzlüğünün tespitine yönelik bir davada çift unsurlu teorinin esas alınması yönündedir⁶³. Buna göre, iptal davasında davacının getirdiği ve talebi haklı kılan vakıalara bağlı kalınarak karar verilmelidir⁶⁴. Davanın reddi hâlinde verilen kararın kesin hüküm etkisi, dava

⁵⁷ BÖRÜ, Levent: Dava Konusunun Devri, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s.218; ERCAN-ÖZLER, s.213.

⁵⁸ Stein/Jonas/ROTH, vor § 253 kn. 13.

⁵⁹ Stein/Jonas/ROTH, vor § 253 kn. 64.

⁶⁰ BGH, Urteil vom 22.07.2002 - II ZR 286/01 (Neue Juristische Wochenschrift, Heft 47, 2002, s.3465-3467).

⁶¹ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 19, 20.

⁶² BÖRÜ, s.220; ERCAN-ÖZLER, s.220.

⁶³ SCHMIDT in Großkomm AktG, § 246 kn. 61.

⁶⁴ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 19.

sebebiyle sınırlı olacağı için başka bir sakatlığa dayanılarak genel kurulun aynı kararı aleyhine yeniden dava açılabilir⁶⁵.

Bu çerçevede, çift unsurlu teoride hayat olayı da önem arz ettiği için genel kurul kararının iptaline dayanak olan vakıa örgüsü ve/veya talep sonucundan en az birisinin değiştirilmesi dava konusunun değiştirilmesi anlamına gelir. Çift unsurlu teoriye göre dava konusu bakımından kararın iptalini istemek veya kesin hükümsüzlükle sakat olduğuna dayanılması arasında bir fark yoktur. Yeter ki, davaya dayanak teşkil eden hayat olayı değiştirilmesin⁶⁶. Nitekim mahkemeden istenen hukuki korumanın şekli (*geçersiz kulma veya hükümsüzlüğü tespit*) dava konusunun kapsamına girmemektedir⁶⁷.

c. Genel Kurul Kararının İptali Davasında Hangi Teorinin Tercih Edilmesi Gerektiği

Türk hukukunda HMK m.4, 57, 119 ve 303 düzenlemeleri dikkate alınarak dava konusunun belirlenmesinde usuli talebin dikkate alındığı ve buna göre tek unsurlu teorinin tercih edildiği savunulmaktadır. Eğer dava konusu hayat olayını da kapsıyor olsaydı, kesin hükmün unsurları arasında bunun ayrıca sayılması yoluna gidilmemesi gerekirdi. Dava sebebini teşkil eden vakıalar karışımı derdestlik ve kesin hüküm bakımından önem arz etmektedir⁶⁸. Çift unsurlu teorinin reddedildiği bu görüşe göre, genel kurul kararının iptaline dayanak teşkil eden yeni bir hayat olayına dayanılması hâlinde dava konusunun değiştirilmediği kabul edilmelidir. Zira talep sonucunda bir değişiklik meydana gelmemektedir ki, tek unsurlu teoride talep sonucundaki değişiklikle dava konusunda bir değişiklik meydana gelebilir⁶⁹.

Tek unsurlu teoride önceden dayanılan hayat olayından farklı bir hayat olayına dayanılmış olsa dahi, genel kurulun iptali istenen kararı yerine başka bir kararın iptali istenmediği sürece, ıslah veya karşı tarafın açık rızasına lüzum kalmayacağı düşünülebilir. Hâlbuki hukukumuzda genişletme ve değiştirme yasağına dava sebebini oluşturan hayat olayı da girmektedir. Dolayısıyla, hukukumuzda tek unsurlu teorinin tercih edilmesi hâlinde dahi, Alman Federal Mahkemesi kararına getirilen eleştirileri haklı kılan bir durum ortaya çıkmamaktadır. Zira dava sebebi vakıalardan ibaret olup; hukuki sebep aynı kalsa dahi vakıa bütünü yönünden genişletme ve değiştirme, dava sebebine dair görülmelidir⁷⁰. Dolayısıyla, Alman Federal Mahkemesi'nin görüşüne yönelik eleştirilerin Türk hukukunda bir karşılığı bulunmamaktadır. Bu sonuç, iptal davasının inşaî bir dava olması dikkate alındığında, öğretide inşaî davanın konusunun tek unsuru olduğu yönündeki kanaate⁷¹ de uygun düşmektedir.

2. Genel Kurulun İptali Talep Edilmiş Kararı Yerine Başka Bir Kararın İptalini Talep

Dava konusunu oluşturan genel kurul kararı yerine başka bir kararın iptali istendiğinde genellikle davanın tamamen ıslah edildiği kabul edilebilir. Nitekim bu suretle dava konusu tamamen değiştirilmektedir. Dava konusu değiştiği için ilk kez ıslah başvurusuyla iptali istenen genel kurul kararı bakımından üç aylık hak düşürücü süre geçmemiş olmalıdır⁷². Hukukumuzda ıslah hâlinde zamanaşımı bakımından, ıslah sonrası dava konusu hâline gelen talep için ıslah anında zamanaşımının kesildiği kabul edilmektedir⁷³. Aynı anlayışla, ıslahla iptali istenen genel kurul kararı için hak düşürücü sürenin geçip geçmediği de ıslah anına göre belirlenmelidir⁷⁴. Eğer sonradan iptali istenen kararın kesin hükümsüzlüğü söz konusu ise bu hak düşürücü sürenin uygulanmasından bahsedilemez.

⁶⁵ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 19.

⁶⁶ SCHMIDT in Großkomm AktG, § 246 kn. 61.

⁶⁷ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 18.

⁶⁸ TANRIVER, Süha: Medenî Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.81; BÖRÜ, s.232, 233.

⁶⁹ BÖRÜ, s.219; ERCAN-ÖZLER, s.444.

⁷⁰ YILMAZ, s.156, 157.

⁷¹ ERCAN-ÖZLER, s.334, 335.

⁷² Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m.16/2'ye göre, iptali istenen karar hakkında arabulucuya başvurulmuşsa üç aylık sürenin hesabında arabulucuda geçen süre gözönünde tutulmalıdır.

⁷³ ATALI, Murat: "Islah Yoluyla İleri Sürülen Talep Bakımından Zamanaşımının Kesildiği Tarih", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Özel Sayı, 2019, s.119; MERİÇ, s.135; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.629, 630; ÖZEKES, Pekcanitez Usül, s.1544.

⁷⁴ Öğretide ise davanın tamamen ıslahında hak düşürücü sürenin davanın açıldığı tarihte korunacağı belirtilmektedir (POSTACIOĞLU, İlhan E./ALTAY, Sümer: Medenî Usül Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s.551; TUTUMLU, s.545-550).

İslah yoluyla talep sonucu itibariyle gerçekleşecek genişletme ve değiştirme için dava sebebinin değiştirilmesi zorunlu değildir. Aynı şekilde, genel kurul kararlarının iptali davasında da dava sebebinin değiştirilmesi yoluna gidilmeyebilir. Lakin ıslah aracılığıyla dava konusu değiştiği gibi yeni bir vakıa örgüsüne dayanılması gerekebilir⁷⁵. Şöyle ki, genel kurulun iptali istenmiş kararı bakımından ileri sürülen sakatlık sebebi, ıslah sonrası iptali istenen karar için geçerli olmayabilir. İşte, bu gibi bir durumda sadece talep sonucunun düzeltilmesiyle yetinilmemeli, başka sakatlık veya sakatlıklar da yargılamaya dâhil edilmelidir.

3. Genel Kurulun İptali İstenen Kararına Ek Olarak Başka Karar veya Kararların İptalinin Talep Edilmesi

Dava dilekçesinde belirtilmemiş bir genel kurul kararı hakkında iptale karar verilmesi istenirse dava konusu muhafaza edilmekle birlikte buna bir ek yapıldığı açıktır. Talep sonucu bakımından bu şekildeki bir yenilik aslında genişletme mahiyetindedir. Her ne kadar Yargıtay'ın dava konusu edilmemiş bir talebin ıslah yoluyla ileri sürülemeyeceği yönünde birçok kararı⁷⁶ bulursa da, dava konusu edilmemiş yeni bir talep ıslahla ileri sürülebilmeli ve buna bağlı olarak dava konusu hâline gelebilmelidir⁷⁷. Öğretide bir görüşe göre, eski talebin yanına ıslah yoluyla getirilmek istenen yeni talep bakımından bu ikisi arasında objektif dava yığılması ilişkisi kurulup kurulmayacağına bakılmalı ve HMK m.166/4 anlamında bir bağlantı olmalıdır⁷⁸. Aslında iptal davasında başka bir kararın iptali de istenirse bu görüşe uygun bir ıslah gerçekleşmiş olur. Davaya yeni konu edilen genel kurul kararı veya kararları sayısınca dava açılmış olur ki, dava yığılması meydana gelir.

Bu bağlamda, genel kurulun bir kararı aleyhine açılmış iptal davasında yapılacak ıslahla başka bir kararın da iptali istenebilir⁷⁹. Aksi hâlde, iptali istenen diğer genel kurul kararı için ayrı bir davanın ikame edilmesinden başka çare kalmaz. Bu durumda çoğunlukla davaların birleştirilmesi yoluna gidilecektir. Özellikle iptali istenen diğer karar aynı toplantıda karara bağlanmışsa aynı sakatlığa dayalı iptal talebi gündeme gelir. Bu sebeple, davacıyı ayrı bir dava açmak zorunda bırakmamak için diğer genel kurul kararının ıslah yoluyla dava konusu hâline getirilmesine cevaz verilmelidir.

Görülmekte olan iptal davasında ıslah yoluyla sonradan ileri sürülen bu talep veya talepler yönünden ise ıslaha başvurulabileceği kabul edilmelidir⁸⁰. Nitekim sadece ilk dava ıslah edilmiş olur ve sonuçta sonradan açılan davalar bu ıslah başvurusuyla açılmaktadır. Fakat şunu da belirtmeliyiz ki, bu şekilde ıslah yoluna gidilmesi pek isabetli değildir. Ayrı bir dava açıp davaların birleştirilmesi talep edilirse, ilk davadaki ıslah hakkı gereksiz yere tüketilmemiş olur.

İslah başvurusuyla sonradan iptali istenen genel kurul kararı bakımından hak düşürücü sürenin geçmemiş olması gerektiğine de dikkat edilmelidir⁸¹. Nitekim yeni taleple ilgili hak düşürücü sürenin geçip geçmediği hâkim tarafından resen gözetilmelidir⁸². Hak düşürücü süre geçmişse, ıslahla sonradan iptali istenen karar bakımından kesin hükümsüzlüğün söz konusu olup olmadığına bakılmalıdır. Eğer bu yönde bir sakatlık tespit edilirse, istisnai düzenlemeler saklı kalmak kadıyla⁸³, artık ıslah sonrası dava konusu hâline gelen genel kurul kararı süre şartı aranmaksızın hükme bağlanabilir.

Sonradan dava konusu hâline getirilen genel kurul kararı için eğer önceki dayanılan dava sebebinden başka bir sakatlık varsa iptali haklı kılan bu sakatlık da izah edilmelidir. İslah yapılırken bu şekilde yeni vakıa bütünü getirilebileceğinden şüphe edilmemelidir. Aksi hâlde, dava sonrası başka genel kurul kararlarının iptalinin ıslah yoluyla istenebilecek olmasının bir

⁷⁵ ÜSTÜNDAĞ, s.152; YILMAZ, s.196; TOPALOĞLU, s.643.

⁷⁶ Kararlar için bkz. YILMAZ, s.238-260.

⁷⁷ KURU, Cilt IV, s.4015; ÜSTÜNDAĞ, s.217; ÜSTÜNDAĞ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I-II, 7. Baskı, Nesil Matbaacılık, İstanbul 2000, s.552, 557; YILMAZ, S.260; BULUT, s.96; ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1505-1507; BUDAK/KARAASLAN, s.200 (kn. 33); ERCAN-ÖZELER, s.454, 455. Aksi yöndeki bir görüşe göre ise taleplerin aynı hayat olayından kaynaklanması şartıyla ıslah yapılabilir (MERİÇ, s.138, 139).

⁷⁸ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.623, 624; ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1507; TOPALOĞLU, s.643.

⁷⁹ TOPÇUOĞLU, s.653.

⁸⁰ BULUT, s.361, 362.

⁸¹ TOPÇUOĞLU, s.653.

⁸² ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1508.

⁸³ Sermaye Piyasası Kanunu m.92/1 - (b)'de yokluk ve kesin hükümsüzlüğün tespiti için beş yıllık süre öngörülmüştür.

anlamı kalmaz. Bu hâlde dahi davanın kısmen ıslah edildiği kabul edilebilir⁸⁴. İlk talep bakımından gerçekleşmiş işlemlerin dava tarihi itibarıyla yapılmamış sayılması yönünde ıslah yoluna gidilmemektedir ki, bu durumda kısmi ıslah yapıldığı kabul edilebilir⁸⁵.

C. Genel Kurul Kararının İptalini Gerektiren Dava Sebebinin Değiştirilmesi veya Yeni Bir Sebebe Daha Dayanılması

Genel kurul kararının iptalinin talep edilmesinin neden ileri geldiği bu davada dava sebebinin teşkil eder ve HMK m.119/1 - (e) gereğince bu örgüyü oluşturan vakıalar sıra numarası altında açıkça özetlenmelidir. Mahkeme, iptali gerektiren bir sakatlığın olup olmadığını bu olaya göre karara bağlamalıdır. Islah yoluyla ise dava dilekçesinde bahsedilenden başka bir sebebe veya buna ek bir sebebe daha dayanılması yoluna gidilebilir.

1. Genel Kurul Kararının İptali Davasında Dava Sebebinin Değiştirilmesi ve Yeni Bir Sebebe Dayanılması Olarak Görülebilecek Hâller

Genel kurul kararının sakat görülmesini gerektiren bir veya birden çok sebep mevcut olabilir. Her ne kadar davanın sebebinin teşkil eden bu olay veya olayların dava konusu kapsamına girmediğini kabul etsek de bunlar dava dilekçesinin bir unsurudur ve genişletme ve değiştirme yasağına tabidir⁸⁶. Şu var ki, davada dayanılan hayat olayıyla uyum içinde olan ve eksik bırakılmış vakıaların ileri sürülmesi genişletme ve değiştirme olarak görülemez⁸⁷.

İptal davasını sadece dava sebebinin değiştirilmesi yönüyle ele almak ise eksik olur. Davada dayanılmış dava sebebine ek olarak başka bir dava sebebine de dayanılmak istenebilir. Dava sebebinin bu şekilde genişletilmesi ise kısmi ıslah mahiyetindedir⁸⁸. O hâlde, iptal davasında dava sebebinin değiştirildiği veya buna yeni bir ekleme yapıldığı takdirde kısmi ıslah söz konusu olur⁸⁹. Zira eski dava aynı kalmaktadır ve buna bağlı olarak geçmişteki usuli işlemlerin tamamen yapılmamış sayılmasına lüzum yoktur.

Sonuç itibarıyla, genel kurul kararının iptali için açılan davada dayanılan sakatlık sebebi değiştirilirse sadece bu sebep için yapılmış işlemler dikkate alınmayabilir. Ek bir sakatlık sebebi ileri sürüldüğü takdirde ise ıslah öncesi yapılmış işlemlerin yapılmamış sayılması düşünülemez⁹⁰.

2. Yeni İleri Sürülen İptal Sebebinin Hak Düşürücü Süre Yönünden Değerlendirilmesi

Uzun olması yönünden eleştirilse⁹¹ de genel kurul kararının iptali için dava açma süresi, üç ay olarak belirlenmiştir. Sürenin başlangıç tarihi ise tescilli gereken genel kurul kararları için dahi kararın verildiği tarih olarak kabul edilmektedir⁹². Kararın iptali için öngörülen bu hak düşürücü süre hukuki güvenliği sağlamaya yöneliktir⁹³. Gerçekten, süre geçtikten sonra iptalin istenememesi, genel kurul kararına istinaden yapılacak işlemler açısından belirlilik sağlayacak niteliktedir.

Genel kurul kararının iptali talep edildikten sonra talebe dayanak teşkil eden dava sebebinden başka bir sebebe dayanılmak istendiği takdirde, hak düşürücü süreye göre ileri sürülen yeni sakatlık sebebinin dikkate alınıp alınmayacağı sorunu doğar. Eğer ileri sürülen bu yeni olay kararın en başından beri kesin hükümsüzlüğü sonucunu doğuruyorsa, hak düşürücü sürenin uygulanamayacağı hususunda tereddüt edilemez. Nitekim genel kurul kararının kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olmasını haklı kılan hâllerde bunun ileri sürülmesi yönünden herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiştir.

⁸⁴ TOPÇUOĞLU, s.653.

⁸⁵ POSTACIOĞLU/ALTAY, s.546, 547; YILMAZ, s.73; BULUT, s.88, 89; TANRIVER, Sûha: Medenî Usûl Hukuku (Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması), Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s.748, 751.

⁸⁶ ÜSTÜNDAĞ, s.115, 116; YILMAZ, s.158; ASLAN, s.491.

⁸⁷ BİLGE/ÖNEN, S.469; KURU, Cilt II, s.1719; YILMAZ, s.158-160; TANRIVER, (2018), s.697; ASLAN, s.491, 492. Buna göre, dava sebebine zımnen dâhil olan vakıalar yasakla karşılaşmaz (KURU, Cilt IV, s.4052). Bir görüşe göre ise bu nitelikteki vakıaların getirilmesinde de genişletme ve değiştirme yasağı uygulanır (ÜSTÜNDAĞ, (2000), s.558; ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, S.1496).

⁸⁸ KURU, s.3992, 4037.

⁸⁹ TOPÇUOĞLU, s.653.

⁹⁰ Islah yoluyla gerçekleşmiş genişletmeye ve değiştirmeye rağmen anlam ve önemini kaybetmemiş usuli işlemlerin dikkate alınması gerekir (ATALI, s.125).

⁹¹ MOROĞLU, s.244.

⁹² KIRCA, s.213, 214.

⁹³ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 4. Alman hukukunda Paylı Ortaklık Kanunu m.246/4, 2. cümlede davanın ilanından sonra yine bir ay içinde fer'î müdahalede bulunulabileceği öngörülmüştür.

Alman hukukunda iptal davasında yeni bir hayat olayına dayanılmadığı sürece davanın değiştirilmesinden söz edilemeyeceği ve hak düşürücü sürenin geçmiş olmasının da bir önemi olmadığı belirtilmektedir. Yeni bir hayat olayı getirildiği takdirde ise dava değiştirildiği için hak düşürücü süre uygulama alanı bulur⁹⁴. İleri sürülen başka bir sakatlık genel kurul kararının kesin hükümsüz görülmesine sebep değilse, hak düşürücü süre geçtiği gözetilerek karar verilmelidir⁹⁵.

Kanaatimizce, iptale karar verilmesi için ıslah yoluyla getirilen yeni vakıa bütününe göre sadece iptali haklı kılan bir durum olsa bile hak düşürücü sürenin uygulanamayacağı kabul edilmelidir. Üç aylık hak düşürücü süre, genel kurul kararının iptalinin dava yoluyla ileri sürülmesi için öngörülmüştür ve davanın bu süre içinde açılması yeterlidir. Zaten dava açılmasıyla hak düşürücü sürenin işlemesi durduğu için sonradan getirilen sakatlık mahkemece dikkate alınmalıdır. Diğer bir ifadeyle, dava açılmasıyla hak düşürücü sürenin korunması, sadece dava konusu itibarıyla uygulanmalıdır⁹⁶. Öte yandan, genel kurul kararı aleyhine iptal davası açıldıktan sonra ilgililer için o kararın geçerliliği yönünde haklı bir beklentinin varlığından bahsedilemez.

3. Genel Kurulun Birden Fazla Kararının İptalinin İstenmesi Hâlinde Bunların İptalini Haklı Kılan Dava Sebebinde Genişletme veya Değiştirme

Dava yığılmasında asli talep sayısınca dava açılmış olur ve bunlardan sadece biri veya hepsi ıslahın konusu olabilir. Burada dikkate edilmesi gereken husus, hangi talep veya talepler yönünden işlem yapmak için irade gösterildiğidir. Sadece bir kez kullanılabilen ıslah bakımından bu hususta doğru bir tespit bulunmalıdır. Aynı dava dosyasındaki birden fazla davadan her biri için bir kez olmak üzere ıslah yapılabilir⁹⁷. Sadece bir talep hakkında ıslaha başvurulmuş iken hepsi için ıslah yapıldığı kabul edilirse artık ıslaha başvuru imkânı kalmaz. Bu ise davacı için HMK m.110 anlamında bir araya gelebilecek davaların ayrı ayrı açılması yoluna gidilmesini zorunlu kılar. Sonuçta davaların birlikte açılması suretiyle usul ekonomisinin sağlanması yönündeki hedefin gerçekleşmesi de güçleşir. Şu hâlde, her asli talebe yönelik olarak ayrı ayrı ıslah yapılabileceği kabul edilmelidir⁹⁸.

Bununla birlikte, davaların tamamı veya bir kısmı bakımından genişletme ve değiştirme mahiyetinde bir ıslah başvurusu yapılmış olabilir⁹⁹. Şöyle ki, birden fazla genel kurul kararının iptali istendikten sonra bunlardan hepsinde veya bazılarında dava sebebi teşkil eden sakatlık aynı veya tamamen farklı olabilir. Böyle bir durumda dava sebebi değiştirilirse veya ek bir sebebe daha dayanılırsa, asli taleplerin hepsi veya bazıları için ıslah hakkının kullanılması kaçınılmazdır. Buna karşın, bunlardan sadece birinin dava sebebi yönünden genişletme ve değiştirme talep edilirse, diğer davalar için ıslah hakkı tüketilmiş olmaz.

IV. GENEL KURUL KARARININ İPTALİ DAVASINDA ISLAH BAŞVURUSU SONRASI DAVANIN REDDİ ÜZERİNE DAVA DİLEKÇESİNDE İPTALİ İSTENMİŞ GENEL KURUL KARARI ALEYHİNE YENİDEN DAVA AÇILMASI

İptal davasında dava dilekçesinde belirtilmiş dava konusu ve dava sebebi olmak üzere iki husus bakımından ıslah yoluyla genişletme ve değiştirme söz konusu olabilir. İlk durumda, genel kurulun iptali istenen kararı yerine veyahut bu karara ek olarak başka bir kararın iptali istenebilir. İkinci durumda ise iptal davasında dayanak alınan hayat olayı bakımından bir genişletme veya değiştirme yapılabilir. Her iki hâlde de bu dava reddedildilerse, genel kurul kararının tekrar dava konusu edilip edilemeyeceği veyahut davaya dayanak gösterilmiş sebebe yeniden dayanıp dayanamayacağı tartışması doğacaktır. İptal davasının kabulünde ise inşaî hükmün *inter omnes*

⁹⁴ SCHMIDT in Großkomm AktG § 246 kn. 61.

⁹⁵ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 46.

⁹⁶ Hak düşürücü süre içinde açılmış bir davada ıslahla dava konusu değiştirildiğinde yeni dava konusu itibarıyla bu sürenin dava anında korunmadığı kabul edilmektedir (ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1519). Genel kurul kararının iptalinde dava sebebi değiştirilse dahi dava konusu aynı kaldığında hak düşürücü sürenin korunduğu benimsenmelidir.

⁹⁷ YILMAZ, s.481; BULUT, s.360; TUTUMLU, s.189.

⁹⁸ Yargıtay 9. HD, E. 2012/906, K. 2014/6502, T. 03.03.2014 (KİBB Erişim: 09.01.2020): “... Somut uyumsuzlukta davacının her talebi ayrı bir dava konusudur ve objektif dava birleşmesi (davaların yığılması) vardır. Her talep ayrı bir dava olduğuna göre kötüye kullanılmadığı sürece her talep ayrı ayrı da ıslah konusu yapılabilir. ...”.

⁹⁹ BULUT, s.360, 361.

etkisi¹⁰⁰ gereği yeni bir dava açılmayacağından bu hususta değerlendirme yapılmasına lüzum yoktur.

A. Dava Dilekçesinde İslah Başvurusundan Önce İptali İstenmiş Genel Kurul Kararının Yeniden Dava Konusu Edilebilmesi

İptali davasında iptali istenen karar yerine başka bir kararın iptalinin istenmesinde dava sebebinin değiştirilmesi şart değildir. Ancak ıslah yoluyla dava konusu hâline gelen genel kurul kararı için başka bir sakatlık söz konusu ise dava sebebi de değiştirilmelidir. İslah başvurusuyla dava dilekçesinde belirtilen dava konusu değiştirildiğinde ortaya çıkacak sonuç iki farklı yönden ele alınmaktadır. Bir görüşe¹⁰¹ göre ilk davadan feragat edildiği kabul edilmeli; diğer bir görüşe¹⁰² göre ise karşı tarafın muvafakati olmasa dahi ıslahla dava geri alınabileceğinden¹⁰³ ilk dava geri alınmış sayılmalıdır.

Eğer davadan feragat edildiği kabul edilirse davacı, ıslah öncesi iptali istenmiş genel kurul kararı aleyhine ikinci kez dava açamaz. Feragatin örtülü olarak gerçekleşmeyeceği¹⁰⁴ dikkate alınarak, bu yönde açık bir irade gösterilmediği sürece, ıslah başvurusuyla değiştirilen dava konusundan feragat edildiğinin kabulü isabetli görülmemektedir¹⁰⁵.

Davanın geri alındığı yönündeki görüş bağlamında ıslahın geri alma yasağının bir istisnası olarak görülmesi ve buna yönelik kanuni düzenleme yapılması tavsiye edilmektedir. Kaldı ki, karşı tarafın açık rızası arandığı takdirde ıslaha başvurulmasının da bir anlamı kalmaz¹⁰⁶. Davanın geri alındığı görüşü kabul edilirse, eski dava konusu hakkında yeniden dava açılacaktır. Esasen dava geri alındıktan sonra aynı davanın yeniden açılacağı hususunda herhangi bir tereddüt yoktur. Nitekim HMK m.123'te geri alma hâlinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi yönünde bir düzenleme yapılması düşünülmüş olsa da kanunlaşmamıştır¹⁰⁷.

Bir görüşe göre ise ıslahla değiştirilmiş davanın açılmamış sayılmasına benzer bir sonuç ortaya çıkar¹⁰⁸. Kanaatimizce, davanın geri alınmasıyla sonuçları itibarıyla aynı da olsa, dava konusu olmaktan çıkmış talep hakkında bu son görüş esas alınmalıdır. İstisnai hâller saklı kalmak kaydıyla bir taraf, ıslaha başvurarak yaptığı usuli işlemin hiç yapılmamış gibi görünmesini sağlayabilir. Ortaya çıkan bu sonucu açıklamak için farklı kurumlara başvurulmamalıdır. Bizzat kanuni düzenleme (HMK m.179/1) gereği davanın açılmamış sayılması veya bu mahiyette olmayan bir usuli işlemin yapılmamış sayılması sonucuna varılabilir.

İptal davasının ıslah edilmesiyle başka bir kararın iptali istendiğinde ıslah öncesi yapılmış işlemler önemsiz hâle gelebilir. Burada, ıslahın hangi kapsamda yapıldığı önem arz eder. Sadece talep sonucu değiştirilmişse ve fakat dava sebebi aynı kalmışsa, bütün usuli işlemlerin yapılmamış sayılması istenebilir. Eğer bu işlemler HMK m.179/2 kapsamına giriyorsa, bu talep olumlu karşılanamaz. Talep sonucu ve dava sebebi değiştirildiğinde ise HMK m.179/2'nin kapsamına

¹⁰⁰ Bu hususta bkz. ÖNEN, s.184-187.

¹⁰¹ BİLGE/ÖNEN, s.363, 364; ALANGOYA, s.277; TUTUMLU, s.335. ÜSTÜNDAĞ, böyle bir durumda davadan feragat edildiğinin veya davanın geri alındığının kabul edilebileceğini belirtmektedir. Yazara göre, ilk davadaki dava sebebi sonrakiyle hiçbir irtibata sahip değilse, davadan feragat edildiği sonucuna varılabilir (ÜSTÜNDAĞ, s.216, 217). Yazarın başka bir eserinde ise tamamen ıslah hâlinde feragatin gerçekleşmediğinin kabulü daha uygun görülmüştür (ÜSTÜNDAĞ, 2000, s.559).

¹⁰² POSTACIOĞLU/ALTAY, s.460, 461; YILMAZ, s.606, 607; ASLAN, s.499.

¹⁰³ Bazı yazarlara göre karşı tarafın rızası yoksa ıslah yoluyla dava geri alabilir (KURU, Cilt IV, s.4049; YILMAZ, s.606, 607). ASLAN'a göre ise sadece davanın geri alınması yönünde yapılan ıslaha cevaz verilmemelidir. Ancak, ıslah yoluyla dava konusu değiştirilirse ilk dava geri alınmış olur (ASLAN, s.500-503). Hukukumuzda ıslah yoluyla davanın geri alınmayacağı yönünde görüşler de bulunmaktadır (ALANGOYA, s.271; BULUT, s.364; ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1515; BUDAK/KARAASLAN, s.201 (kn. 38)). Özellikle karşı tarafın rızası olmamasına rağmen ıslahla dava geri alınabilirse, aynı davanın tekrar açılabilmesi ve bu davada da ıslaha başvurulabilmesi gibi istenmeyen bir durum ortaya çıkar (ALANGOYA, Yavuz/YILDIRIM, Kamil/DEREN-YILDIRIM, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2009, s.268, 269; AKİL, Cenk: "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde İslaha Gidilemeyeceği Kabul Edilen Haller Üzerine Düşünceler", Prof. Dr. Ramazan ASLAN'a Armağan, Cilt 1, Ankara 2015, s.94). Kanaatimizce de ıslah başvurusuyla doğrudan davanın geri alınmasına cevaz verilmemelidir. Fakat öyle bir ıslah yapılabilir ki, dava konusu üzerinde tahkikat yürütmeye gerek kalmaz. Bu hâlde, davanın geri alınmasıyla benzer hukuki sonuçlar meydana gelebilir. Yine de dava geri alınmış olmaz; sadece ıslaha bağlı özel bir durum doğmaktadır.

¹⁰⁴ AKYOL-ASLAN, s.147-152.

¹⁰⁵ YILMAZ, s.606; ASLAN, s.499.

¹⁰⁶ ASLAN, s.503.

¹⁰⁷ (<http://www.adalet.gov.tr/Tasarilar/HMK-TASARI-İKİLİ-TABLO.pdf> Erişim: 12/05/2019).

¹⁰⁸ ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1541.

giren işlemler de dâhil olmak üzere, bütün işlemlerin yapılmamış sayılması sonucu doğabilir (HMK m.179/3). Nitekim ıslah başvurusuyla bu işlemler davanın karara bağlanması bakımından önemini kaybedecektir.

Islah yapılırken iptali istenen kararın değiştirilmesiyle birlikte dava sebebi değiştirilmemişse, bu dava reddedildikten sonra aynı sebebe istinaden dava dilekçesinde iptali istenmiş karar (*ıslah başvurusunda önce iptali istenen karar*) hakkında ikinci bir davanın açılmasına usulen bir engel yoktur. Çünkü ilk davanın hüküm sonucuyla ikinci davadaki talep sonucu farklıdır. Bununla birlikte, ikinci davanın esastan kabulünün pek olanaklı olmadığını belirtmeliyiz. İlk davadaki vakıa tespitlerinin (*ileri sürülen sakatlığın gerçekleşmediği vb.*) ikinci davada karar verilirken gözetilmesi gerekir. İptali istenen genel kurul kararıyla birlikte dava sebebi de ıslah yoluyla değiştirilirse, ıslah öncesi yapılmış bütün işlemlerin ikinci dava açısından hiçbir önemi kalmaz. Bu hâlde, ilk dava dilekçesinde iptali istenmiş karar ikinci kez dava konusu ediliyorsa, iptale karar verilebilir.

İptal davası reddedildikten sonra, aynı dava sebebiyle bu sefer kararın kesin hükümsüzlüğü gerekçesiyle açılan dava ise esastan karara bağlanamaz. Nitekim ilk davanın reddedilmesi, iptali istenen genel kurul kararı ve ileri sürülen iptal sebebi itibarıyla kesin hüküm teşkil eder. İlk davanın kesin hükümsüzlüğe dair olmasına rağmen ikinci davanın iptal davası olmasında da aynı durum söz konusu olur. İptal davası için kısa bir hak düşürücü süre öngörüldüğü için uygulamada bu son ihtimalle karşılaşmak pek de olası değildir¹⁰⁹. Yine de bu şekilde açılan ikinci davanın kesin hüküm sebebiyle usulden reddi yoluna gidilmelidir. Buna karşın, farklı bir sakatlık sebebine dayanılarak genel kurulun aynı kararının kesin hükümsüzlüğünün tespitine yönelik açılacak dava görülebilir. Bu sefer dava sebebi değiştirildiği için kesin hükümden bahsedilemez.

B. İptal Davasında Değiştirilmiş Dava Sebebine Dayanılarak Aynı Genel Kurul Kararı Aleyhine Yeniden Dava Açılması

Dava sebebi değiştirilmez ve buna ek başka bir sakatlığa dayanılırsa, verilecek karar her iki sebep bakımından da kesin hüküm teşkil eder. Bunun sebebi ise başlangıçta dayanak yapılan dava sebebinin varlığını korumasıdır¹¹⁰. İptal davası sonrası dava sebebi değiştirildiğinde ise eski (*ıslah öncesi dayanılmış*) sebebe istinaden genel kurulun aynı kararı yeniden dava edilirse, ilk davada ıslah öncesi gösterilmiş eski sebep yönünden ikinci kez açılacak davada kesin hükmün söz konusu olup olmadığı sorusu gündeme gelir. Bu husustaki çözüm, dava sebebindeki değişikliğin hangi kapsamda ele alınabileceğine bağlıdır. Yine bununla bağlantılı olarak dava sebebinin değiştirilmesinin karşı tarafın açık muvafakatiyle mi yoksa ıslahla mı gerçekleştiği de göz önünde bulundurulmalıdır.

1. Dava Sebebinin Değiştirilmesine Karşı Tarafın Açıkça Muvafakat Göstermiş Olması

Davaya dayanak gösterilmiş vakıa örgüsünün rızaya bağlı olarak değişmesinde ıslahın hüküm ve sonuçları itibarıyla bir değerlendirme gerekli değildir. Yani davadan feragat edildiğinin mi yoksa davanın geri alındığının mı kabul edileceği tartışmasının bir önemi kalmaz. Buna karşın, öğretide davalının açık muvafakatle dava sebebinin değiştirilmesinin davalı aleyhine olan sonuçlarını açıklamanın güç olmadığı belirtilmektedir. Bu görüşe göre, muvafakat göstermiş davalının menfaatlerinin ihlal edildiği söylenemez ve davanın geri alındığı kabul edilebilir¹¹¹. Gerçekten, karşı tarafın muvafakati bulunuyorsa HMK m.123'e göre bir sonuca varılacağı düşünülebilir.

Kanaatimizce, dava sebebinin değiştirilmesinin dava bakımından ortaya çıkardığı sonuç, davanın geri alınması yönünden bir değerlendirme yapmaya elverişli değildir. Dava esnasında bu şekildeki bir değişiklikte dava konusu şey üzerinde yargılama devam edecektir. Oysaki davanın geri alınmasının en tipik sonucu davanın sona ermesidir. Buna bağlı olarak, davanın esasına ilişkin inceleme yapılmamalıdır¹¹². Dava sebebi değiştirildiğinde ise açılmış davaya yeni dava sebebi itibarıyla devam edilir. Sadece dava sonunda verilecek hüküm, eski dava sebebini kapsamayacaktır. Kaldı ki, hakkında tahkikat yürütülmemiş eski dava sebebi kesin hükmün

¹⁰⁹ MüKoAktG/HÜFFER/SCHÄFER AktG § 246 kn. 25.

¹¹⁰ ASLAN, s.492.

¹¹¹ ASLAN, s.493.

¹¹² ASLAN, s.312.

kapsamına giremez. Kesin hüküm etkisinin karara bağlanmış hususlarda dair olduğu anlayışına¹¹³ da uygun bir sonuca varılmış olur. Dolayısıyla, aynı konuda ve fakat eski dava sebebine dayanılarak açılacak ikinci davada kesin hüküm itirazı gündeme gelemez.

Bu bağlamda, genel kurul kararlarının iptali için açılmış davada sebebin değiştirilmesine muvafakat gösterirse ilk dava sebebine istinaden yeniden dava açılabilir. İptal davası için öngörülmüş hak düşürücü sürenin kısalığı sebebiyle bu şekilde dava açılmayacağı düşünülebilir. İki ihtimalde ikinci bir davanın görülebileceği kanaatindeyiz. İptal davasıyla birlikte hak düşürücü sürenin gösterilen dava sebebinden bağımsız olarak korunacağı görüşümüz kabul edilirse, iptal davasının reddi üzerine ikinci iptal davası kısa bir süre içinde açılırsa, ilk davada karşı tarafın muvafakatiyle inceleme konusu edilmeyen dava sebebine dayanılarak ikinci kez dava açılabilir. Çünkü hak düşürücü süre dolmamış olur ve süre geçmediği için ikinci davanın reddi yoluna gidilemez. İkinci ihtimal ise ilk davada değiştirilmiş dava sebebinin genel kurul kararının kesin hükümsüzlüğüne sebep olacak mahiyette olması şartıyla süre sınırlaması olmaması sebebiyle gündeme gelebilir.

2. İslah Yoluyla Dava Sebebinin Değiştirilmiş Olması

Dava sebebi ıslahla değiştirildiği takdirde davadan feragat edildiği ve davanın geri alındığı yönünde iki görüş savunulabilir. Davadan feragat edildiği görüşüne göre, genel kurul kararının iptali için dava dilekçesinde gösterilmiş ve değiştirilmiş sakatlık sebebine göre genel kurul kararı aleyhine yeniden dava açılmaz. Zira feragat edilen bir hususta yeniden dava açılması, kesin hüküm itirazı sebebiyle davanın usulden reddedilmesini gerektirir. Davanın geri alındığı yönündeki görüşe göre ise eski dava sebebine istinaden yeniden dava açılabilir¹¹⁴. ASLAN, feragatin ağır sonuçlar doğurmasını ve örtülü olarak gerçekleşmemesini dikkate alarak, dava sebebi değiştirildiğinde davanın geri alındığının kabulünü uygun bulmaktadır¹¹⁵.

İslah yoluyla bu şekilde bir değişiklik yapıldığında davadan feragat edildiği veya davanın geri alındığı şeklinde bir değerlendirme yapılamayacağı düşüncesindeyiz. Şöyle ki, dava sebebi değiştirilmiş de olsa davanın görülmesine devam edilecektir. Davadan feragatte veya davanın geri alınmasında ise bir davanın sona ermesi söz konusudur. Dava konusu itibarıyla düşünülebilecek feragat ve geri alma yönündeki tartışmalar dava sebebi yönünden uygulanamaz niteliktedir. Dava sebebi ıslahla değiştirilmişse, bu hususta tahkikat yürütülmemekte ve hüküm verilememektedir. Kesin hükmün sınırları ise hükme bağlanan dava sebebiyle sınırlıdır¹¹⁶. Dolayısıyla, eski dava sebebi bakımından, ıslahın davanın geri alınmasının bir istisnası olarak görülmesine dahi lüzum yoktur.

İlk davada değiştirilmiş dava sebebinin ikinci davada gösterilebilmesinin yanı sıra, bu dava sebebi gösterilmiş iken yapılan ve HMK m.179/2 uyarınca ıslahın geçersiz kılamayacağı işlemlerin akıbeti de ele alınmalıdır. Her ne kadar bu işlemler geçersiz kılınmasa da ıslaha başvurularak dava sebebi değiştirildikten sonra uyuşmazlığın esastan karara bağlanması için bu işlemler gereksiz hâle gelebilir. Çünkü ıslahtan sonra bu işlemlerin dikkate alınmaması sonucu doğabilir¹¹⁷ ki, HMK m.179/3 uyarınca bu işlemlerin yapılmamış sayılması gerekir¹¹⁸. Doğal olarak, ikinci davada bu işlemlerin tekrar edilmesi yoluna gidilebilir ve ilk davada ıslah öncesi yapılmış işlemler taraflar için kural olarak bağlayıcı olmaz.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, genel kurul kararının iptali davası dilekçesinde gösterilmiş ve ıslah başvurusuyla değiştirilmiş dava sebebi gözetilerek yeniden aynı genel kurul kararı aleyhine dava açılmasının herhangi bir usuli itirazla karşılaşmayacağını belirtmeliyiz. Dava dilekçesinde gösterilmiş ilk sakatlık hakkında yapılmış ve ıslahın geçersiz kılamayacağı işlemler ise aynı genel kurul kararı aleyhine açılacak ikinci davada dikkate alınmamalıdır. Genel kurul kararının iptal için açılan ilk davadaki esastan ret kararı sonrası açılacak ikinci davanın esastan görülmesinin şartları ise dava sebebinin değiştirilmesine karşı tarafın açıkça rıza göstermesinde olduğu gibi olmalıdır.

¹¹³ İYİLİKLİ, Ahmet Cahit: Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, 2. B, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s.433-437.

¹¹⁴ ASLAN, s.491-493.

¹¹⁵ ASLAN, s.493.

¹¹⁶ ÜSTÜNDAĞ, (2000), s.547; ATALI, Pekcanitez Usûl, s.2066.

¹¹⁷ KURU, Cilt IV, s.4019.

¹¹⁸ ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s.1541.

V. SONUÇ

Genel kurul kararının iptali davasında basit yargılama usulünün uygulanacağına dair TTK m.1521'in doğru bir şekilde kaleme alınmaması sebebiyle, davacı tarafa göre bu davada yazılı yargılama usulünün uygulanması mümkün görülebilir. Bu şekilde farklı yargılama usullerinin uygulanması isabetli olmadığı için bu hususta kanuni bir değişikliğin gerektiği açıktır. İptal davasında ıslaha başvurulması gerekliliği, uygulanacak yargılama usulüne göre iddia ve savunmanın teksif ettiği noktadan itibaren doğar.

İptal davasında hukuki nitelendirmenin değiştirilmesi ıslahı gerektiren bir husus değildir. Şöyle ki, genel kurul kararının iptali istenmişken kesin hükümsüzlüğünün tespitini talep etmek veya kesin hükümsüzlüğe dayanılmışken sonradan iptali ileri sürmek ıslahı gerektirmez. Yeter ki, dava konusu ve dava sebebi genişletilmesin ve değiştirilmesin. Yine iptal davasında HMK m.183'ün kapsamına giren yazı ve hesap hatalarını gidermek amacıyla ıslaha başvurulmamalıdır.

Genel kurulun tamamen iptali istenmiş bir kararının kısmen iptalinin istenirse ıslaha gerek yoktur. Nitekim bu hâlde bir genişletme ve değiştirme değil daraltma söz konusudur. Birden fazla kararın iptali istenmiş iken bunlardan biri veya birkaçı hakkında karar verilmesi istenmezse de aynı şeyi söylenebilir. Bu gibi hâllerde ıslaha başvurulmuş olsa dahi davadan feragate, davanın geri alınmasına ve davanın işleminden kaldırılmasına dair hükümlere göre bir karar verilmelidir. Son iki hâlde karşı tarafın aynı yönde bir iradeye sahip olması önem arz edecektir.

İptal davasında davacının genişletme ve değiştirmeye yönelik talebine temsilci tarafından HMK m.141/1'e göre rıza gösterilebilir. Bu yönde bir rıza yoksa davacı, ıslaha başvurarak dava konusu ve/veya dava sebebi yönünden genişletme ve/veya değiştirme yapılabilir. İptal davasında dava konusu iptali istenen genel kurul kararı olup; bunun yerine veya buna ek olarak başka bir kararın iptali de isteniyorsa ıslaha başvurulmalıdır. Şuna dikkat edilmelidir ki, ilk kez ıslahla iptali istenen karar yönünden hak düşürücü süre geçmemiş olmalıdır. Bu davanın sebebi, genel kurul kararının sakat görülmesini haklı kılan hayat olayıdır. İptal davası açıldıktan sonra ıslah başvurusunda farklı bir sakatlığa veya ek bir sakatlığa dayanılsa da hak düşürücü süre bu sebepler için de korunmuş olur.

Dava dilekçesinde genişletme ve değiştirme sonrasında bu dava reddedilirse, dava dilekçesinde iptali istenmiş genel kurul kararı hakkında ıslah sonrası karar verilmesine lüzum kalmamış (*bu karar yerine başka bir kararın iptali istenmiş*) ise aynı karar hakkında yeniden dava açılabilir. Ancak davanın esastan kabulü için hak düşürücü sürenin geçmemiş olması gerekecektir. İslah yoluyla dava sebebi değiştirildiğinde ise mahkeme, bu sebep hakkında karar veremez. Kesin hükmün mahkemece karara bağlanan hususları kapsamaması nedeniyle, dava dilekçesinde belirtilmiş olup ıslahla değiştirilen sebebe istinaden yeniden dava açılabilir.

KAYNAKÇA

- AKİL, Cenk: “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Islaha Gidilemeyeceği Kabul Edilen Haller Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. Ramazan ASLAN'a Armağan, Cilt 1, Ankara 2015, s.83-121.
- AKYOL-ASLAN, Leyla: Medenî Usul Hukukunda Davadan Feragat, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- ALANGOYA, H. Yavuz: Medenî Usul Hukuku Esasları, 2. Baskı, Nemaş Yayınevi, İstanbul 2001.
- ALANGOYA, Yavuz/YILDIRIM, Kamil/DEREN-YILDIRIM, Nevhis: Medenî Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2009.
- ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder, TAŞPINAR-AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel: Medenî Usul Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- ASLAN, Kudret: Medenî Usul Hukukunda Davanın Geri Alınması, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- ATALI, Murat: “İslah Yoluyla İleri Sürülen Talep Bakımından Zamanaşımının Kesildiği Tarih”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(Özel Sayı), 2019, s.115-127.
- BİLGE, Necip/ÖNEN, Ergun: Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara 1978.
- BÖRÜ, Levent: Dava Konusunun Devri, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- BUDAK, Ali Cem/KARAASLAN, Varol: Medenî Usul Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Anka-ra 2019.
- BULUT, Uğur: Medenî Usul Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi), Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- BULUT, Uğur: “İslah Yoluyla Talep Sonucunun Daraltıl(ama)ması”, İzmir Barosu Dergisi, 2018, 83(2),

s.15-43.

- DOMANIÇ, Hayri: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTK. Şerhi II), Temel Yayınları, İstanbul 1988.
- ERCAN-ÖZLER, Meltem: Medeni Usul Hukukunda Dava Konusu, On İki Levha Yayınevi, İstanbul 2019.
- GOETTE, Wulf/HABERSACK, Mathias/KLASS, Susanne (Hrsg.): Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 4 §§ 179-277, 4. Aufl., Verlag C.H. Beck/Verlag Franz Vahlen, München 2016.
- HOPT, Klaus J./WIEDEMANN, Herbert (Hrsg.): Aktiengesetz Großkommentar, Band 7/Teil 2, 4. Aufl., De Greyter Verlag, Berlin 2013
- İYİLİKLİ, Ahmet Cahit: Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- KARSLI, Abdurrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, Alternatif Yayınevi, İstanbul 2014.
- KIRCA, İsmail/ŞEHİRALİ-ÇELİK, Feyzan Hayal/MANAVGAT, Çağlar: Anonim Şirketler Hukuku, Cilt 2/2, 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017.
- KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt II ve IV, 6. Baskı, Demir Demir Yayıncılık, Ankara 2001.
- MERİÇ, Nedin: Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- MOROĞLU, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.
- MUŞUL, Timuçin: Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- OĞUZMAN, Kemal/BARLAS, Nami: Medenî Hukuk (Giriş, Kaynaklar ve Temel Kavramlar), 24. Baskı, Vedat Yayınevi, İstanbul 2018.
- ÖNEN, Ergun: İnşai Dâva (İnşai Hak-İnşai Dâva-İnşai Hüküm-İnşai Tesir), Olgaç Matbaası, Ankara 1981.
- PAMUKÇU, Bengü: Medenî Yargılama Hukukunda Dosyanın İşlemden Kaldırılması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- PEKCANITEZ, Hakan: Medeni Usul Hukukunda Fer'i Müdahale, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1992.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.
- PEKCANITEZ, Hakan/ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/TAŞ-KORKMAZ, Hülya (Ed.): Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, C. 1-3, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- POSTACIOĞLU, İlhan E./ALTAY, Sümer: Medenî Usûl Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Vedat Ki-tapçılık, İstanbul 2015.
- PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt II, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- ROSENBERG, Leo/SCHWAB, Karl Heinz/GOTTWALD, Peter: Zivilprozessrecht, 18. Aufl., C. H. Beck Verlag, München 2018.
- SCHWAB, Martin: Das Prozeßrecht gesellschaftsinterner Streitigkeiten, Mohr Siebeck Verlag, Tübingen 2005.
- BORK, Reinhard/ROTH, Herbert (Hrsg.): Kommentar zur Zivilprozessordnung, Band 3: §§ 148-270, 23. Aufl., Mohr Siebeck Verlag, 2016.
- TANRIVER, Süha: Medenî Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.
- TANRIVER, Süha: Medenî Usûl Hukuku (Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması), Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- TOPALOĞLU, Mustafa: “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü Davalarında Islah”, Terazi Hukuk Dergisi, 14(151), 2019, s.641-655.
- TUTUMLU, Mehmet Akif: Medeni Usul Hukukunda Islah (Kuram ve Uygulama Işığında), 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- TÜRK, Mehmet Cemil: Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: İddia ve Müdafaanın Değiştirilmesi Yasağı, Cezaevi Matbaası, İstanbul 1967.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, Cilt I-II, 7. Baskı, Nesil Matbaacılık, İstanbul 2000.
- YILMAZ, Ejder: Medenî Yargılama Hukukunda Islah (6100 sayılı HMK'na göre Değiştirilmiş), 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.